

BART MOEYAERT

- Is geboren in Brugge op 9 juni 1964.
- Is schrijver en hoofd-docent Schrijven aan het conservatorium van Antwerpen.
- Debuteerde in 1983 met 'Duet met valse noten'.
- Won de voorbije jaren zowat alle literaire prijzen van Vlaanderen en Nederland, waaronder de Boekenleeuw, de Zilveren Griffel en de Gouden Uil.
- Zijn boeken zijn vertaald in 22 landen.
- Dit jaar won hij de Astrid Lindgren Memorial Award. Die oevreprijs werd in 2003, een jaar na het overlijden van Astrid Lindgren, in het leven geroepen om haar nagedachtenis levend te houden. Hij wordt uitgereikt aan een schrijver of illustrator die in de geest van Lindgren werkt. Bart Moeyaert werd gekozen uit 264 kandidaten uit 64 landen.

**AUTEUR BART MOEYAERT WON DE PRESTIGIEUZE
ASTRID LINDGREN MEMORIAL AWARD**

“Voor mij is *schrijven* een beetje als ademen. Ik *móét het doen* om te kunnen functioneren”

Toen Bart Moeyaert in april een telefoontje uit Stockholm kreeg met het nieuws dat hij de Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) gewonnen had, reageerde hij spontaan met 'I love you'. En uiteraard wilden wij daar mee over weten.

Moe maar voldaan, zo ziet **Bart Moeyaert (55)** eruit, als we hem spreken in zijn stijlvolle appartement in Antwerpen. Sinds op 2 april bekend werd dat hij de Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) won, trok zowat iedereen tegelijk aan zijn mouw. Uitgevers wilden hem spreken, literaire festivals wilden hem op de agenda, journalisten wilden hem interviewen, en tussendoor moest hij ook nog een speech van een uur schrijven voor de officiële prijsuitreiking. “Het was geen snel-trein,” zegt hij, “geen rollercoaster, het was gewoon... alles. En van alle kanten tegelijk.” Intussen heeft de award, die hij op 27 mei mocht ontvangen uit handen van de Zweedse kroonprinses Victoria, een prominente plek gekregen in huis. Als hij ernaar kijkt, zie je nog steeds verbazing in zijn ogen. “Astrid Lindgren is altijd belangrijk geweest voor mij. Een van de eerste boeken die ik las, was ‘Wij uit Bolderburen’, haar boek over zes kinderen in een kleine gemeenschap. Daar zat voor mij, als jongste van zeven broers in een klein dorp, zo’n hartenklop in die ik herkende. Daarmee is het eigenlijk allemaal begonnen. Ik heb nadien al haar boeken gelezen. Mijn hele jeugd is ze bij mij geweest. En nu, zoveel jaren later, win ik de prijs die in het leven is

geroepen om haar nagedachtenis te eren. Dat is echt ongelooflijk.”
Je was hiervoor al zestien keer genomineerd. Had je er nog op gehoopt?
Bart Moeyaert: “Nee, eigenlijk niet. Ik had mijn lesje een jaar of vijf geleden gekregen. Toen had ik horen zeggen dat een belangrijke Zweedse recensente mijn naam had genoemd als winnaar, dus toen hoopte ik er iets meer op dan anders. Uiteindelijk werd ik het net niet. Dat was toch best teleurstellend. Sindsdien dacht ik elke keer ‘het zal wel niet’ om

mezelf veilig te stellen. Je moet weten dat er elk jaar ongeveer 250 genomineerden zijn. Dus zelfs als je daarbij bent, is de kans dat je laureaat wordt nog steeds erg klein.”
Traditioneel wordt de winnaar van de ALMA een paar uur voor de officiële bekendmaking opgebeld door de jury. Jouw eerste woorden tijdens dat gesprek waren: I love you.
 (lacht) “Ik wilde niet gewoon iets zeggen als ‘wat ben ik blij, wat is dit fantastisch’. Dus heb ik er die ‘I love you’ uitgeflapt. Pas achteraf beseftte ik dat ze dat eerste telefoongesprek altijd opnemen.”

En dat ze het dus ook kunnen uitzenden op televisie...

“Ze hebben het getoond in Van Gils en gasten, toen ik daar naar aanleiding van de prijs te gast was. Helaas.” (lacht)

Weet je waarom je hebt gewonnen?

“De prijs wordt uitgereikt aan schrijvers of illustratoren die werken in de geest van Lindgren. Over mij stond er in het juryverslag onder andere dat ze het sterk vinden dat ik het in mijn boeken altijd opneem voor de eenling. Dat deed Astrid Lindgren ook.”

Waarom wordt de prijs eigenlijk ‘de Nobelprijs voor Jeugdliteratuur’ genoemd?

“De ALMA is, naast de Nobelprijs, de enige →

“Mijn personages zijn vaak denkers, die stilstaan bij de wereld, en die zich anders voelen. Maar ik had nooit door dat het over mij ging. Tot nu”

internationale prijs waar een aanzienlijk geldbedrag aan vasthangt. Daardoor zijn mensen beide prijzen gaan vergelijken. Het is trouwens ook enkel dankzij die geldprijs dat er zoveel aandacht aan wordt besteed. Had ik een medaille gewonnen, dan was het 'gewoon' een internationale kinderboekprijs geweest. Nu gaat het over veel geld, en dan schrijven de media er makkelijker over. Dat is goed: de kinder- en jeugdliteratuur wordt zo eindelijk met een hoofdletter geschreven."

Zorgen voor onze taal

In je speech naar aanleiding van de ALMA sprak je uitgebreid over je vader. Hij is overleden vlak nadat bekend werd dat je had gewonnen. Heeft hij het nog meegekregen?

"Nee. Mijn vader had al vijf jaar dementie. Op het moment dat bekend werd dat ik had gewonnen, was ik in Bologna voor de kinderboekbeurs. Ik had een week daarvoor afscheid van hem genomen, hij kreeg toen al palliatieve zorgen."

Mis je hem?

"Uiteraard. Maar tegelijk merk ik aan mezelf dat ik redelijk goed met zijn dood om kan. Het afscheid kwam natuurlijk ook niet onverwacht. Hij was al vijf jaar aan het verdwijnen. Dat is heel heftig. Mijn vader is altijd met taal bezig geweest. Hij heeft als inspecteur lager onderwijs een taalmethode ontwikkeld voor kinderen om te leren lezen en schrijven. Voor hem was dat het allerhoogste goed. Het feit dat uitgerend bij hem heel langzaam zijn grote tekst veranderde in een zin, in een halve zin, in een woord en uiteindelijk in een klank... Dat was hard. Anderzijds: precies dát maakt me nu zo sterk in het uitdragen van wat ik belangrijk vind."

Wat dan?

"Dat we véél meer zorg moeten dragen voor onze taal. Ik heb mijn vader gezien met de frustratie in zijn ogen, omdat hij mij een vraag wilde stellen maar er enkel een klank kwam, en ik kon alleen maar zeggen: 'Ik weet niet wat je wilt zeggen'. Taal is zo belangrijk."

Hoe kunnen we dat doen, meer zorg dragen voor onze taal?

"We moeten onze taal zo rijk mogelijk houden, en een van de manieren om dat te doen, is via boeken. Lezen, voorlezen, verhalen vertellen. En vooral ook: onze kinderen warm maken voor taal, voor boeken."

Is dat een taak voor het onderwijs? In een krant zei je: 'leerkrachten die niet lezen zijn geen goede leerkrachten'.

"Nu noem je de quote die ervan gemaakt is, en zo heb ik het niet gezegd. Ik had het in dat

interview over het belang van taal. Ik zei dat leerkrachten vol passie over taal en lezen en boeken moeten kunnen vertellen, om die liefde aan kinderen te kunnen doorgeven, en dat het, als ze dat niet kunnen, toch wel een probleem is. Helaas werd die uitspraak uit de context gehaald. Dat was natuurlijk niet de bedoeling, maar gek genoeg werkt het blijkbaar wel. Al die jaren waarin ik vriendelijk heb gevraagd 'beste medevolwassenen, laat ons wat beter met kinderen omgaan als het om lezen gaat' kwam er amper reactie. Nu kwam ik scherper uit de hoek en werd er plots wél over gedebatteerd in leraarskamers en op sociale media. Er kwamen felle reacties, hoeveel pretentie ik ineens gekregen heb en

"We moeten niet onze kinderen berispen omdat ze niet lezen. We moeten zélf meedoen, zélf voorlezen, zélf verhalen vertellen"

van die dingen. Maar ik vond – en vind – het vooral fijn dat het debat is losgeweekt. En er kwamen ook goeie reacties, hoor, mensen die zeiden: eindelijk wordt het hardop gezegd."

Kunnen we, als ouders, iets doen om kinderen warm te maken voor de taal, voor boeken?

"In zowat alle interviews die ik sinds de ALMA heb gegeven, kreeg ik de vraag: 'is het niet zo dat kinderen minder lezen dan vroeger en vaker op de iPad bezig zijn?' Ik vind dat een rare vraag. Er zit zo'n soort berisping in naar het kind toe: 'Julie moeten meer lezen'. Stel je nu eens voor dat morgen het gros van de kinderen naar boven wijst en zegt: 'Het is jouw schuld. Jij had me meer boeken moeten geven. Jij had kunnen meelesen, voorlezen, vertellen. Jij had het jezelf minder makkelijk kunnen maken, jij hebt een halfuur iPad verzonnen als beloning, dat idee komt niet van mij'. Snap je wat ik bedoel? We moeten niet met een opgestoken vinger tegen onze kinderen zeggen 'lees een boek want dat komt je taalvermogen ten goede'. Daar heeft een kind geen boodschap aan. We moeten zélf meedoen. Het zelf leuk vinden. Verhalen vertellen aan tafel. Elke avond voorlezen, en daar echt een moment van maken. Eigenlijk kun je

jezelf als referentiepunt nemen. Wat zou jou kunnen warm maken voor een boek? Het enthousiasme van je beste vriendin? Bij kinderen is dat net zo."

Luisteren onder tafel

Hoe is jouw liefde voor verhalen ontstaan?

"Ik heb zes oudere broers. Mijn vader had de regel verzonnen dat we aan tafel om de beurt, van de oudste naar de jongste, ons verhaal mochten vertellen. Je kunt je voorstellen dat ik, als jongste van zeven, niet aan de bak kwam. Uiteindelijk kreeg ik de gewoonte om onder de tafel te gaan liggen. Ik zie dat nog zó voor me. Hoe ik daar lag, stille-tjes luisterend naar alles wat boven me werd verteld, terwijl ik de pluimen op de pantoffels van mijn grootmoeder door mijn vingers liet glijden. Op den duur zag ik aan de voeten en benen wie iets ging zeggen. Mijn grootmoeder wiebelde bijvoorbeeld altijd even met haar voet voor ze het woord nam. Soms lag ik er ook gewoon te kijken naar de cijfers die de timmerman onderaan het tafelblad had geschreven. Ik zag daar geen cijfers in, maar slecht getekende poppetjes, waar ik dan hele verhalen rond verzon. Volgens mij is een

groot stuk van mijn verbeeldingswereld onder die tafel ontstaan."

Schreef je toen ook al?

(knikt) "Dat heb ik altijd gedaan. Ik heb heel vroege herinneringen aan mijn moeder die in de keuken dozen van Betterfood openknipt en aan mij geeft, zodat ik op de ommekant kon schrijven. Ik herinner me ook schriften die we gratis bij tankstations kregen, met een dier erop, vaak een leeuw. Ook die schreef ik vol. Of ik knutselde boeken. Ik nam twee stukken karton, legde er papier tussen, en maakte er met plakband een kaft van. Daar plakte ik dan een tekening op die ik uit een krant of een folder had geknipt, en wie daarop stond, werd het hoofdpersoneel van het boek. Op mijn tiende stak ik een hele poppenkastshow in elkaar. Zolang ik me kan herinneren, heb ik geschreven."

Moedigen je ouders je daarin aan?

"Niet in de zin dat ze naast me stonden en zeiden: dit moet je doen. Wel werden we gestimuleerd om niet niks te doen. Dat was strafbaar, dan werd mijn vader vervelend. Voetbal spelen, een boek maken... Dat was allemaal goed."

Op je negentiende verscheen je debuut, 'Duet met valse noten'. Had je ooit kunnen vermoeden dat het vandaag, 36 jaar later, nog steeds zou gelezen worden?

"Nee. Nooit. Ik merk op boekenbeurzen dat moeders het hebben doorgegeven aan hun dochters, en ik denk dat er zelfs al een nieuwe generatie aankomt. Ongelooflijk."

Veel schrijvers wijzen na verloop van tijd hun debuut een beetje af, omdat hun stijl door de jaren is veranderd en ze niet meer per se met dat eerste boek geassocieerd willen worden. Is dat bij jou ook zo?

"Dat is inderdaad wel even zo geweest. Ik wilde dat mensen mijn boeken van nu lezen en niet altijd refereerden naar mijn eerste boek. 'Kijk eens hoe ik gegroeid ben', zo iets. Intussen besef ik wel dat 'Duet met valse

"Ik herinner me nog hoe mijn moeder dozen Betterfood openknipte en aan mij gaf, zodat ik op de achterkant kon schrijven"

"Op boekenbeurzen heb ik stevast een dip. Dan denk ik: hier zijn al zoveel boeken, wat kan ik daar in godsnaam nog aan toevoegen?"

noten' alles voor mij in gang heeft gezet. Er is ook zoveel met dat verhaal gebeurd. Weet je dat er zelfs mensen zijn die hun kinderen Liselot of Lander hebben genoemd, naar de twee hoofdpersonages in dat boek?"

Een verhelderende zoektocht

Je schrijft boeken, gedichten, theater... Kies je dat bewust: nu ga ik een gedicht schrijven?

"Dat heeft met buikgevoel te maken. Nu voelde ik bijvoorbeeld al een poosje dat het tijd werd om de gedichten die ik de afgelopen tien jaar heb geschreven te bundelen. Ik heb ze allemaal hier op deze tafel bij mekaar gelegd, om te detecteren wat het thema van de bundel zal zijn. Het was snel duidelijk dat hij over 'het einde' zal gaan. Het einde van een relatie, het afscheid, maar ook: het nieuwe begin, de nieuwe relatie. Er zit heel veel van mijn vader en mijn moeder in, en ook uit mijn persoonlijke leven. Maar dat hoeft eigenlijk niemand te weten. Het is de bedoeling dat die bundel over jôu gaat, over de persoon die hem leest. Op 8 oktober verschijnt hij."

Zit er in al je boeken iets uit je eigen leven?

Je hoofdpersonages zijn bijvoorbeeld vaak ezantzen, mensen die zich aan de rand van de groep bewegen. Zit daar iets van jou in?

"Ja. Dat besef is vorige maand plots gekomen, toen het juryverslag van de ALMA werd voorlezen, en ik die passage hoorde waarin staat dat ik het vaak opneem voor de eenling. Toen besefte ik: natuurlijk. Natuurlijk weet ik al langer dat mijn personages denkers zijn, die stilstaan bij de wereld, en die zich niet aangepast voelen of zich niet kunnen aanpassen. Maar ik had nooit door dat het over mij ging. Pas nu iemand het zo uitdrukte, dacht ik: ja, natuurlijk gaat het over mij."

Ontdek je al schrijvend dingen van jezelf?

"Altijd. Soms in heftige mate. In 2006 en 2007 was ik stadsdichter van Antwerpen, en schreef ik gedichten in opdracht van de stad. Mijn eerste boek na dat stadsdichterschap

was 'Iemand's Lief', een bewerking van 'l' Histoire du Soldat'; het verhaal van een soldaat die zijn ziel verkoopt aan de duivel. Een journaliste die me kwam interviewen zei: 'logisch dat je dit verhaal wilde schrijven, jij hebt je ziel verkocht aan de stad'. Dat schudde me toen heel hard door elkaar. (denkt na) Er zijn gelukkig ook lichtere voorbeelden. Onlangs mocht ik mijn laatste boek, 'Tegenwoordig heet iedereen sorry', voorstellen aan een aantal Engelse en Amerikaanse uitgevers. Terwijl ik stond te wachten tot het mijn beurt was, dacht ik aan de passage waarin er plots een soapactrice staat in de woonkamer van mijn hoofdpersoneel, Bianca. Ik had er tijdens het schrijven geen moment aan gedacht, maar ineens herinnerde ik me dat bij ons thuis ooit een vriend van mijn vader op bezoek kwam. Hij had vooraf gebeld of hij een vriendin mocht meebrengen, en dat was Marva. De enige echte Marva. Ik was nog heel jong toen, maar blijkbaar zat die herinnering toch ergens vast in mijn geheugen. Voor mij is dat het grote cadeau aan schrijven. Dat je er altijd weer wat door ontdekt. Over jezelf, of over dingen die je hebt meegemaakt."

Dankzij de ALMA krijg je 480.000 euro op je bankrekening. Wat ga je daarmee doen?

"Ik ga het mooiste kopen dat een schrijver kan hebben: tijd. Van 2014 tot 2016 heb ik meegewerkt aan de Frankfurter Buchmesse, een grote, internationale boekenbeurs. Ik was als artiestiek intendent verantwoordelijk voor de gastlandpresentatie van Vlaanderen en Nederland. Een fantastisch project, maar het zorgde er wel voor dat ik een tijdlang niet kon schrijven of publiceren, en dat ik mijn inkomsten dus zag achteruitgaan. De laatste jaren moest ik echt opletten wat ik deed. Met dit geld kan ik nu rustig schrijven. Dat is mij meer waard dan een huis of een auto."

Geen vervroegd pensioen dus?

(lacht) "Nee. Weet je wat het is? Elk jaar ga ik naar de grote boekenbeurzen in Frankfurt en Bologna. Ik loop daar vier, vijf dagen rond. En altijd krijg ik op de derde dag een soort dip. Dan bekriipt me het gevoel: hier zijn zoveel boeken, wat voor zin heeft het om daar nog een boek van mij bij te leggen? Wat kan ik nog toevoegen? Na die dip besef ik telkens weer: omdat ik niet anders kan. Als ik niet schrijf, word ik ongelukkig. Voor mij is het een beetje zoals ademen. Ik moet het doen om te kunnen functioneren."

'Helium', de derde dichtbundel van Bart Moeyaert, verschijnt op 8 oktober bij uitgeverij Querido.

